

Tandrčak

Dičiji list na bunjevačkom jeziku • Subotica, decembar 2018. • Godina XI

broj
122

Draga dico,
„Tandrčak” vam želi
Srićan Božić i Mlado lito,
al i raspust pun sniga,
sigre i radosti!

Rič urednika

Draga dico,

Evo nas prid krajom još jedne godine, koja sa sobom nosi i školski raspust, paketiće i sve one praznike koje volimo zbog naše tradicije, vremena provedenog s našim najmilijima. Mi se iskreno nadamo da ćete se radovat svemu tom, da ćete se lipo odmorit od škole, pa u januaru u

novoj godini krenit u nove pobide. „Tandrčak” će bit tu, da sve to približi, obavisti vas di se šta trevljalo, a ko i uvik da kojšta zanimljivo možete pročitat u njemu.

Valjda ćemo ove godine bit i te sriće da se Božić zabili, to bi baš bilo prava stvar. Zimski raspust brez sanjanja i grudvanja nije to što bi tribo bit!

Urednik:

Tihomir Kujundžić Matković

Tehnički urednik: Nikola Stantić

Saradnici: Ruža Josić, Ana Popov,

Ana Vojnić Kortmiš, Ružica Parčetić,

Mirjana Savanov, Slavica Pokornić

Lektor: dr Suzana Kujundžić Ostojić

Tiraž: 1.000

Štampa: Rotografika Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000431
COBISS SR-ID 228104199

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad 087.5

U susrit Božiću

Počelo je pripravljanje za Božić. Dica se najvećma raduju časovima na kojima učimo o bunjevačkim običajima.

Tako su i ove godine dica iz OŠ „Matija Gubec” iz Tavankuta, sa svojom učiteljicom **Mirjanom Savanov**, na časovima bunjevačkog već počeli divanit o bunjevačkim božićnim običajima.

Kako su Bunjevci poznati po slamarstvu, nigujuću tradiciju, Tavankučani su na časovima bunjevačkog napravili zvizde i čestitke od slame.

M. S.

Multikulturalni dan

U osnovnoj škuli „Majšanski put”, je održan Multikulturalni dan, di su učenici predstavili znamenitosti, kulturna, obrazovna i ostala obilježja naroda i narodnosti jezika koji se uče u toj škuli. Pridstavili su se Srbi, Mađari, Francuzi, Nemci, Englezi i naravno Bunjevci.

Svaki štand je bio pun slika, predmeta i plakata, vezano za tu zemlju i taj jezik. Bunjevci su se jako lipo predstavili i imali su šta da pokažu. Plakatima su predstavljani znameniti Bunjevci, nekoliko bunjevačkih riči, bunjevačka nošnja, al najveću pažnju su privukli deran i divojčica koji su bili obučeni u bunjevačku nošnju. Oboje pohađaje bunjevački izborni predmet i idu u 2. b. On je **Đorđe Prodanović** a ona **Mihaela Saulić**. Cio njev razred je bio ponosan na nji dvoje.

Ana Popov

Decembarski adeti na okupu

Đake OŠ „Matko Vuković” zatekli smo u poslu oko panoa koji pripravlja za nastupajuće virske praznike, učiteljica **Vesna Biljanski** pokazivala je dci bojadisane radove razni običaja priko cile godine, a đaci su pogađali koji ide u decembru a koji ne. Bome, dosta su dobro oni to sve ubardali. Kad se sve to lipo poslagalo, došlo je vrime da se lipi na pano što će bit svečarski obiluženo, a sve drugo moraće počekat novo Mlado lito. Sad je vrime za božićnu granu, ukrase, poklone i čestitanje rodbini, dragim ljudima. Da znanje koje su pokazala dica nije slučajno, uvirili smo se divaneć s dvi cure koje se nisu uvijek javljale, pa bi čovik pomislio da imaju fain adeta za naučit. Al ufriško se pokaže da je obratno. Evo kako je išo njev divan za Tandrčak:

– Za Svetog Nikolu, noć prije čistimo čizme koje ćemo metit u pendžer. Pišemo i pismo, u njemu svecu kažemo šta bi volili dobit na poklon. Oce i Materice idu se čestitat, to se čestita mami, tati, stricu, strini, ljudima koji su u braku i koji

imadje dicu. Ja idem čestitat majki, didi, i još kojidi. Na poklon dobijemo ora, jabuka, a kadkad i mali džeparac. Na Badnji dan idemo posna ila, bude slatko grava brez mesa, tista više fela, ribe pečene. To veće se ide u crkvu na ponoćnicu. Za Božić je ručak svečani, bude i mesa kuvanog i pečenog. I onda se ide na misu, al ujutru. Drugdi se na Božić ne ide, porodica je na okupu – Ana Bukvić, 5. razred.

– Sveti Nikola je svetac zaštitnik moreplovaca, bio je zdravo siromašan čovik i pomago je drugima u nevolji. Ovaj svetac uvijek pada na 6. decembar. Ko oće dobit poklon, mora veće prije lipo očistiti čizme i metiti ji u prozor s pismom, di je napiso kaki poklon oće. Za Svetu Lucu se sadi žito koje će se

metiti pod granu, ona je zaštitnik krojača, i čeljadi koje rade s olovkom. Za Materice i Oce se čestita pismicom, posli čega se dobiju pokloni i malo novaca. Badnji dan je dan prije rođenja Isusovog. Onda se ide posna rana, pa je taki i ručak. Brez pečenog mesa, jedino meso koje je dozvoljeno je riba. Sutradan za Božić ručak je svečan, jel je to dan rođenja Isusa. Onda je dozvoljeno ist i meso. Za Božić se ne ide u goste, to je praznik kad se porodica okupi zajedno i tako se slavi.

Posli vako lipo opisani praznika, nije nikako čudo što su dica nuz pomoć učiteljice ko od šale sastavili pano na kojem to sve lipo stoji u slikama. Ako kogod štogod zaboravi, da se podsiti. Lipi su bome i crteži s prazničnim motivima, što možete viditi i sami na strani posvećenoj likovnim radovima.

T. K. M.

Prvi susrit sa slamarstvom

U OŠ „Sveti Sava” održana je prva slamarska radionica za đake koji po-
hađaje bunjevački. Realizaciju ove ra-
dionice omogućili su učiteljica **Mir-
jana Lončarević** i **Damir Sekulić**
ispred BKC „Tavankut”, koji je i vodio
ovu radionicu, radeć s dicom na sva-
kom segmentu obrade slame. Posli
kraćeg usmenog uvoda u to šta je sla-
marstvo, kako ono misto ima u našoj
tradiciji, ukratko je dicit objašnjeno šta
će se i kako radit. Da bi potom počo i
praktični dio radionice, dica su se lipo
snalazila a kome u početku baš i nije
bilo jasno šta kako treba uradit, tu si
bili učiteljica i njev gost pridavač da
njim strpljivo i polako objasne. Rezul-
tati nisu izostali, za prvi susrit sa sla-
marstvom dica su već napravila svoje
prve čestitke za Božić. Uglavnom su
se sickali motivi cvitića, sviće i razni
drugi ukrasa koji lipo izgledaje u ovo
doba godine. Učiteljica Mirjana Lon-
čarević, pofalila je angažman dice, na-
vodeć i slideće:

– **Virujem da će svako sa ove ra-
dionice ponet svoju čestitku kući,
pa ćemo nagodinu opet imat ovako
uspišnu radionicu.**

Da kreativnost dice zaista ostavlja
pozitivan utisak, složio se i **Damir Se-
kulić**, ričima:

– **Stvarno sam fasciniran kako su
dica dobro prihvatila ovu radionicu
i kako se lipo snalaze.**

Dok su dica vridno pravila svoje
božićne čestitke, pitali smo i nji šta

rade i kako njim se
svida ova slamarska
radionica, pa i sla-
marstvo uopšte:

– **Danas smo
sikli slamu, onda
smo je peglali, lipili
na selotep. Pa će-**

**mo sad to sickat da napravimo če-
stitke. Zanimljiva mi je ova tehnika
jel prije nisam radio sa slamom,
volio bi da bude još ovaki ča-
sova** – **Luka Savić, 4 razred.**

– **Prvo smo sikli slamu, pa smo
onda naučili kako se taka slama
pegla makazicama. Sad učimo kako**

**da trake slame izlipimo na selotep,
da imamo od čega sickat za čestitke.
Meni se jako sviđa ova radionica,
nisam nikad radila sa slamom i sla-
marstvo mi je baš zanimljivo** –
Dunja Horvacki, 4 razred.

Kad su zadovoljni i odrasli koji pri-
nose tradiciju i običaje, i dica koja ji
prihvataje i pokazuju i želju i talent da
se bave ovako čime važnim ko što je
za nas slamarstvo, onda ne možemo
doć do drugog zaključka da svakako
triba još ovaki radionica. Možda su
niki novi slamari i slamarke baš med
tom dicom, nagovijštavaju tako štogod
i njeve lipe čestitke.

T. K. M.

Niguju naše običaje

U školi „Majšanski put“, učiteljica **Ana Vukičević**, se uvijek potruđi da diti što bliže dočara običaje i kadgodajni život Bunjevaca. Ovoga puta, tema časa je bila bunjevačka nošnja. Sad je akcenat bio na ženskoj radnoj nošnji. U goste je pozvala **Zagorku Romić** koreografa iz KUD-a „Bratstvo“ iz Subotice, koja je i donela nošnju. Prvo su dica izdivanila šta je to što oni znaju o bunjevačkoj nošnji, jel su prithodni godina tušta divanili o njoj. Al, ipak su i sad nešto novo naučili. Saznali su koji je to dio nošnje: turnir, potpasna suknja, sefir... Povezali su sa prithodnim znanjom o održavanju i pranju rublja, štirkanju, zatim radu u kujni, njivi, za šta je sve tribala ta radna nošnja.

Prid kraj samog časa, imali su priliku obući tu nošnju. Vidi i ositi, kako je to imati više sukanja, pa još je tribalo i raditi u takm ruvu. Ovo je bila samo kap vode u moru, što se tiče bunjevačke nošnje. Dogovorili smo se da se još nekoliko puta susrijemo sa Zagorkom i uživamo u njezinom pridavanju i pripovijetki i upoznamo ostalu nošnju.

Ana
Vukičević

Lampioni – ukrasi za praznike

Sve je hladnije kako novembar polagano prolazi, što sluti na praznike. A kako se bliži vrime praznika, i časovi bunjevačkog se polako okreću posljednjem mjesecu u godini i običajima koje svi zdravo volimo i poštivamo. Bili smo na času bunjevačkog u OŠ „Sveti Sava“, a pravili su se zdravo za-

nimljivi i šareni lampioni. Učiteljica **Mirjana Lončarević**, dicit je prvo objasnila kako treba šarati boce od kojih će se praviti lampioni, onda njim je na tabli nacrtala par primjera. Od tog momenta vridne ruke naši đaka priornile su na posao. Ko da su svo vrijeme znali šta će kako išarati, da lampion

bude što interesantniji. Dok su dica bojadisala svoje boce, malo smo s njima prodivanili kako njim to ide:

– **Danas pravimo lampion od boce i kolaž papira, a možemo i bojadisati temperama. Dosad ovako što-god još nismo pravili na časovima bunjevačkog. Nije teško, volila bi da bude što lipši lampion kad završim, da ga možeš metiti pod granu za Božić** – Dunja Horvacki, 4. razred.

– **Crtamo po bocu, ovo će bit lampion kad bude gotovo. Sad je sve bile boje, osim par mista di će se providiti svića. Posli tog ću još šarati bocu drugim bojama da bude lipše.**

Nisam nikad pravio lampion al uopšte nije teško i sviđa mi se ideja – Mihajlo Vilov, 4. razred.

Da su dica stvarno bila vridna i kreativna najbolje svidioče njevi radovi, u svaki je uloženi trud i mašta. A sve se to isplati na kraju, jel tako lip ukras cigurno mama i tata neće skloniti kad stigne pod granu, samo da se još i taj Mikulaš siti donet što-god. Ako ste bili vridni i očistili čizme na vrijeme, pismo mu napisali šta bi volili dobit, tribo bi i on uraditi svoj posao. Ako dica ovako lipo prave ukrase, onda cigurno nisu ni rdava.

T. K. M.

Mali majstori slamarstva

Iako pravljenje radova od slame na prvi pogled liči na zdravo težak posao, nuz malo truda, al i dobre učitelje, mož se savladat.

Upravo su to potvrdila dica iz Osnovne škole „Vuk Karadžić” iz Bajmoka. Ova je škula, naime, obilježila dan škole u četvrtak, 8. novembra. Bila je to prilika da se čuje štogod više o ovoj škuli, nastaloj 1963. godine, njezinoj istoriji, sadašnjosti i budućnosti. Doprinos proslavi dali su i Bunjevci, odnosno, daci koji uče bunjevački u škuli. Nuz podršku Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmok” predstavili su radove sa slamarske radionice. Organizatori su škularcima podijili diplome, te proglasili najbolje.

Najbolji rad imala je **Milica Kosanović**, drugo mjesto je pripalo **Anji Jozić**, a treće **Leni Crnković**.

– Naučili smo čistiti slamu, posli kako je peglat i praviti pletenice, a onda smo počeli praviti naše rado-

ve. **Napravila sam cvijeće i salaš. Salaš je, naravno, bilo malo teže op-
ravit, al mi se sviđa kako je ispalo** – kazala je Milica Kosanović.

Male Bajmočane, al i njeve goste, tokom lita je učio poznati slamar **Stipan Budimčević** iz Lemeša. On je istako da je bilo uživanje raditi sa malom dicom, da su savladali osnovna znanja, da mogu sami pripremiti slamu za rad, al i opravit jednostavnije radove. Talenta ima, pa, kako kaže Budimčević, nove radionice nose priliku da se ostvari još veći napredak.

U radu je, ko mentor, pomagala **Svetlana Mormor**, koja u bajmočkoj škuli i drži nastavu bunjevačkog.

– Tokom jula i avgusta tridesetak učenika i gostivi koji su bili u Bajmoku priključili su se radu slamarske sekcije. Dica su uložila tušta truda i kreativnosti da slike izgledaju kake su sad, u cilju očuvanja narodne tradicije, slamarstva... Planiramo realizovati radionice na kojima bi pravili čestitke za Božić, dok će prolična okupljanja biti posvećena Uskrsu.

N. S.

Sveci u decembru misecu

Od ove godine još nije ostalo tušta, manje od misec dana. Toliko je ostalo i do polugodišta, pa će bit vrmena za sve što volite većma neg za učenje. Ustvari, knjige sad možete malo i zapuštit. Decembar je svečarski misec, pun naši lipi običaja, veliki svetaca i dobri povoda da se porodica okupi za astalom. Podsićamo vas još jedared da ne zaboravite, jer nije svaki praznik samo da se nađe u kalendaru, već i da se štogod uradi, digod ode, štogod čestita...

Sveti Nikola – Mikulaš (6. decembar)

Ovaj praznik koji dica zdravo vole, pada uvek na isti dan u godini, a to je 6. decembar. Sveti Nikola, jel Mikulaš, kako se kod nas udomaćio naziv, rođen je u jednoj bogatoj porodici prija više od 1700 godina. Rano je osto brez roditelja, a ni stric koji se brinio o njemu nije dugo poživio. Posto je biskup, po naslidstvu. Ubrzo po ulasku u svetovni život, posvetio se pomaganju sirotima i bolesnima, koji često ko i on nikog svojeg nisu imali. Svojim dilima, širio je i kršćansku viru, pa su se mnogi u nevolji obratili ispovidanju naše vire, Kristovog učenja. Sveti Nikola smatra se za čudotvorca, pa je posto zaštitnik dice, moreplovaca, divojaka, siromašni, studenata, trgovaca i putnika. Veče prid svetog Nikolu, to jest. 6. decembra uveče, dica glancaju svoje čizme jel cipele, onda ji metnu u pendžer a nuz nj i pismo šta bi dite tilo za Mikulaša. Kad jutro svane, oma otrče da vide šta su dobili, jel Mikulaš rišio da ji nagradi jel će morat još bolji bit da dobiju štogod.

Sveta Luca (13. decembar)

Ovaj svetac ne dili poklone, al sve-

dno kod Bunjevaca se zdravo poštiva. Sveta Luca je simbol poštenja, zaštitnik je ratara, krojača i ljudi koji rade

šiljastim alatima, ko što je olovka. Na taj dan se sadi žvito, koje će proklijat do Božića. Koliko žito bude zeleno i gusto toliko će novaca i napritka bit u toj kući.

Materice (dvi nedilje prid Božić)

Ovaj praznik kad darivaje žene, pada dvi nedilje prid Božić. Kod nas se ovaj praznik vezuje za božiju zapovist „Poštuj oca i mater”. Mamama se čestita najprije, jel su nas rodile i brinile

se o nama. Onda dođe na red ostala ženska rodbina, pa i komšiluk. Pravilo je da se čestita udatim ženama. I ovo je dan kad možemo očekivat kake poklone, to su obično platnena maramice, voće, manji džeparac. Ne ide se

u čestitanje tek tako, već se mora izdeklamovat slideća pismica:

*Faljen Isus, gazdarice!
Čestitam vam Materice.
Ja sam došo priko mora
Da mi date malo ora.
Snašla me je strašna muka,
Da mi date i jabuka.
Vidio sam i ovaca,
Da mi date i novaca.
Napolju je zdravo zima
Molim jednu čašu vina!*

Oce (nedilju dana prid Božić)

U nedilju prid Božić su Oce. Ima kad padnu i na Badnji dan. Tog dana triba čestitat Oce našem baći, zafalni što nas je odranio i brinio o nama. Ovaj svetac čestita se didama, ujama i oženjenima, koji imaju dice. Na Oce se ovako čestita:

*„Nek su slavne Materice
I čestiti oci
Sad su pune kotarice
Oravi zlovoljci!
Idte, dico čestitajte
I torbak poneste,
I paloru svugdan dajte
Za satrije ona jeste!
Čekaju vas Materice
Čekaju vas Oci
Lipe pune kotarice
Orovi zlovoljci
I jabuka j med orima
Lipa pa crvena
Bugeri su u nji oma
Na polak zabodeni!”*

Zatim livim dlanom uspravno pokazat onom kome se čestitaje Oce po desnom dlanu križ i kazat:

„Križalice, Bogalice, pukac”. Onda se lupi dlanom da dobro pukne. Ako uspije puknit, prstom su pokazivali dlan da dobije paloru - krajcaricu, novaca.

T. K. M.

Običaji za Badnji dan i Božić

Badnji dan (24. decembar) – običaji nalažu da bunjevačka kuća ne smi osvanit brez: okićene grane, božićnjaka, malo bilog luka, meda, skriški jauka koliko je ukućana, slame ispod astala i čaršapa, sviće i prokljalog žita. Večera za Badnje veče mora bit posna. Kuva se čorba od grava, dvi fele nasuva, s makom i orasima, a riba se peče na maslu. Za Badnje veče najmlađe dte u kući ima obavezu donet sviću u prostoriju di će se ist i kazat: „Faljen Isus, čestitam vam, Badnje

veče i Isusovo rođenje”. Domaćica odgovara: „Navike faljen bio, ti živ, zdrav i srićan”, i posipa ga žitom. Dok se ne krene u crkvu na ponoćnicu, piva se božićne pisme. Kad god su se na Badnje veče pravile i vašange, mladi svit se znao maskirat, šalit se i zabavljat po avliji. Al to se više ne radi, jel i oko samog Badnje dana ima posla za svakoju čeljad u kući.

Božić (25. decembar) – je velik kršćanski praznik, rođenje Isusa Krista. Kako se Isus rodio u jaslama, kod Bunjevaca je običaj da se u sobu unosi slama. Tako na simboličan način i ukućani borave nuz jaslje u kojima je rođen Isus, a toplotom svojeg daha čuvale su ga od zime. Da dte božijeg sina jednica, došla su i tri mudraca, donoseć sa sobom razne darove za malog Isusa. Na Božić se kuva svečana užna, ona je mrsna. Što znači da ima i pečenog mesa. Običaj zapovida da se Božić dočeka s vraćenim dugovima, ako nisu kaki veći novci koji moraje čekat. Takođe, kršćanin se triba izmirit s ukućanima i ljudima iz svoje okoline ako je bilo kako nespo razuma, jel u crkvu se na Veliku misu ne ide s bisom u srcu. Na Božić se ne ide u goste, ostaje se kući u porodici, jel to je dan u kojem svoje vrime dilimo i darivamo našim najmilijima. Zato za Božić s pravom kažu da je najradosniji kršćanski praznik.

T. K. M.

RUŽNO PAČE

- lutkarska igra u pet scena -

NARATOR

Na malom salašu patkica je Jela
sedam lipi jaja već odavno snela.
Radosna je bila što će postat mama,
ni klapila nije da se sprema drama.
Kad je stigo patak, onaj uncut Luka
dono joj je tušta nepribolni muka.
Pitate se zašto – jevo pogledajte
i sve njeve riči pažljivo slušajte.

I SCENA

(divane patka Jela i patak Luka,
salaš, dračovi)

PATKA JELA

(plačnim glasom)
Ufriško ćeš Luka opet postat tata.
Ostavljaj me samu, mala ti je plata.

PATAK LUKA (odlučno)

Mani me se, ženo, u svit moram ić
prika ove bare valjda možem prič.
Ti se ode fino skraši na salašu –
pazi, čuvaj, niguj svu dičicu našu.

Lutke na štapu – likovi

- NARATOR
- PATKA JELA
- PATAK LUKA
- 1. PAČE
- 2. PAČE
- RUŽNO PAČE
- KOMŠINCA TILKA
- KOMŠINCA ĐULA
- MAJKA MARA
- LABUDICA LIPOTICA

Scenografija – đачki crteži
Zvučni efekti – glasanje josaga, vesela
pisma na kraju

PATKA JELA

Ti se nećeš, znam ja, vratit –
nas ćeš naskroz zaboravit.
Voliš provod, kocku, piće
i ne mariš za pačice.

PATAK LUKA

Divaniš baš, ženo, svašta,
bujna ti je, silna mašta,
kad me srce stisne, zaboli, zazebe
doću vidit dicu, doću vidit tebe.
(patak odlazi s bućurom na leđima, a
patka ostaje sidit na jajima.

II SCENA

(patka Jela, komšince Tilka i Đula,
salaš, dračovi)

PATKA JELA
(tužno)

Da sam barem golubica bila
s golubom bi stalno vrime provodila.
Patkovi su niki sasvim druge fele
uik što god novo, nepoznato žele.
Kad će već da puknu ova moja jaja?
Kad će se već začut diči plač i graja?

KOMŠINCA TILKA
(teši je)

Ne jidi se tušta, moja drugo stara,
jevo, gledaj, već se miču nika jaja.
Male žute glave već vire i pište.
Svako od nji zrno od majčice ište.
Baš su lipi, mila, svi pačići tvoji,
ej, taki su kadgod bili ovi moji.

PATKA JELA
(zabrinuto)

Al ono veliko još se otvorilo nije...
Ne znam kaka tajna u tome se krije.

KOMŠINCA ĐULA
(začudoeno)

Ključnicu ga nežno nikoliko puta,
proviriće onda mala glava žuta.
Gle, kako je velika, velika i siva,
u pačijem svitu to, borme, ne biva.
Baš je zdravo čudno ovo tvoje pače –
gegucka se, ljulja i ne zna da kvače.

PATKA JELA

Da, čudno je, veliko je,
al ga voli srce moje.
S vrimenom će se prominit –
ko braća i sestre bit.
A sad, dico, friško u red triba stat
učiće vas mama u bari plivat.
(mama vodi svoje pačice na plivanje)

III SCENA

(1.pače, 2.pače, Ružno pače,
obala bare, trska, palčik)

1.PAČE
(divani Ružnom pačetu)

Biž iz našeg reda,
ne pripadaš nama,
nisi žut, ne kvačeš
već gačeš i njačeš.

Dida Mraz

*Već je stegla jaka zima
drveće se šorom bili,
Dida Mraz se na put sprema
sriću diti da podili.*

*Kad će, kad će već doć, tata,
stalno pita Janja mala,
tako bi mu rado onu
svitlu bradu milovala.*

*Čekaj malo, dušo moja,
svako dite baš to želi –
bilu bradu da mu takne,
ozbiljno joj tata veli.*

*Sad u svoje sonce sida
s irvasima u brz let,
u dom svaki on će svratit
radost diti svoj donet.*

*I u našu kuću on će
ući tijo noći one
kad se nebo zašareni
i kad zvona sva zazvone.*

*Iz postelje mala Janja
gleda granu nakićenu,
dok uzgljanca bila, meka
ljuljuška joj glavu snenu.*

*Jutrom, kad se probudila
do grane je pohitala –
jel to sanak samo snila,
jel to java stvarno bila?*

*Dida Mraz je kod nje bio,
poklone joj ostavio –
plišan medo, plava vila...
Samo – nije ga vidila.*

Snežana P. Selimović

Priviše telefona – roditelji sve više ko dica

Roditelji često imaju običaj pribacivati svojoj dici da priviše vremena odvajajući na svoje telefone, i da su joj ti uređaji „uvukli“ u svoj svijet. Jedno istraživanje u organizaciji Pju Riserč centra (Pew Research Center), došlo je do podataka prikupljeni od samih roditelja, da čak dvije trećine odrasli također ima veliki problema da obuzda ovu potrebu u toku dana. Istraživanje je otkrilo i to da čak tri četvrtine djece i mladi provirava svoje poruke i druge vidove komunikacije na telefonu čim se probude, jel mnogima poruke stignu i u srid noći, kogod je uvijek budan. U ponoć, u tri ujutru, sat vremena prid svitanje... To smo i sami znali, telefoni loše utiču i na potrebu za snom. Velik je pritisak na kompanije koje

prave „zarazne“ aplikacije, da redukuju beskrajna obnavljanja aplikacija, novim opcijama, izgledom, itd. Sve to kako kažu zabrinuti roditelji utiče na mlade i čini ih zavisnim od njeve aplikacija, to jest usluga koje obavljaju. Ipak, ne treba kritikovati mlade, čine i ono svesno koliko mogu da drže pod kontrolom upotrebu svojih telefona. Čak 57% ispitanika je kazalo da svesno pokušavaju ograničiti sebi korišćenje telefona, dok obavlja druge aktivnosti u toku dana. Pedijatar **Donald Šifrin**, naglasio je: **„Dica ne rade uvijek kako njim kažemo, al uvijek rade kako mi radimo“**. Roditeljima bi svakako bilo korisno sjetiti se ovog s vremena na vreme, da bi djecu kritikovali zbog prikomirne upotrebe telefona,

moraju je sami dovesti u red kod sebe. Ovo istraživanje je urađeno na osnovu 743 maloljetne osobe iz SAD, dok je odrasli bilo 1058. Nemamo razloga sumnjati da je situacija i kod nas slična, pa ako već tušta koristite telefon postarajte se da na njemu imate i dosta korisnih aplikacija. Kako za učenje, tako i za poboljšanje memorije, ko što su slagalice, kvizovi, itd. Potrudite se da bar nekoliko sati dnevno telefon bude u futroli, dok se bavite kakom fizičkom aktivnošću. Ako niste u mogućnosti posvetiti se sportu, sigurno možete pomoći roditeljima da urade štogod oko kuće. Eto povoda da malo ostavite telefon, i obradujete svoje roditelje, a možda i inspirišete da urade isto.

T. K. M.

Nova godina širom sveta

Nova godina se u Rimu slavila s početka prolića, dok **Julije Cezar** nije to prominio svojim kalendarom koji se striktno moro poštivat. Tako je Nova godina pribačena u srid zime, to jest 1. januara, kad priroda uveliko spava svojim zimskim snom. Ime ovog meseca potiče od paganskog boga **Janusa**, koji s dve glave gleda u dva pravca. Jednom unatrag a drugom ispred sebe, u godinu koja je tek počela. Napritkom u svakom pogledu, ljudi su i Novu godinu počeli proslavljati s više pompe a bogme i s više buke. Sad se koriste razna pirotehnička sridstva, vatrometi, petarde i drugo. Što donekle doprinosi svečanijem doživljaju, al u isto vreme i odmaže ako se sotim pritira. Viruje se da za Novu godinu triba praviti buku, kako bi se otirali zli duhovi, a dobra muzika, dobro raspoloženje i puno smijanja kažu da njim zdravo smeta.

Ko i za druge praznike, u svakoj zemlji ima po koja osobenost vezana

za Novu godinu.

Grčka – U ovoj zemlji Nova godina se poklapa s proslavom velikog sveca u istočnom kalendaru, svetog Vasilija. Na novogodišnjoj trpezi Grka je zato obavezna takozvana „Vasilijova torta“, u koju sakriven novčić. Ko bude te sriće da dobije krišku u kojoj se krije kovanica, viruje se da će ga srića pratio priko cile godine.

Danska – Danci se mogu pofaliti s običajem koji niko drugi nema, oni čuvaju stare tanjire priko cile godine i u novogodišnjoj noći ji donesu prid vrata svoji prijatelja, di ji razbijaju. Smatra se di je rpa velika – ta porodica ima tušta prijatelja.

Kina – Kinezi osim svoje tradicionalne, takozvane „lunarne“ Nove godine u februaru, proslavljaju i ovu „našu“ Novu godinu, i za tu priliku čiste svoje domove od svega što je staro, ružno i neupotrebljivo. Viruju da sotim izbacuju negativne energije koje taki pridmeti imaju.

Italija – Italijani važe za najbučnije slavljenike, oni viruju da to tira zle duhove i što je buka veća, sotim bolje. Takođe, čiste svoje kuće od nepotrebni i ružni pridmeta, viruje se da je to dobar početak Nove godine.

Kolumbija – Veliki broj porodica pravi luku u koju misto vate i sundera među nepotrebne sitne pridmete, začinju ciduljice sa događajima na koje bi tili zaboravit i tačno kad ot kuca ponoć u novogodišnjoj noći – spale je. Nada se da će tako sve ružno progutat plamen, zajedno s lutkom.

Eto, vidite da je dosta obać samo par zemalja pa da čovik uvidi koliko je Nova godina šarolika. Al to ne znači da naši običaji vride manje, ko i drugi nama i mi smo čeljadima iz sveta zanimljivi sa svojim običajima. A ono što je najvažnije – da nas zdravlje i srića služe u Novoj godini, za ostalo ćemo lako!

T. K. M.

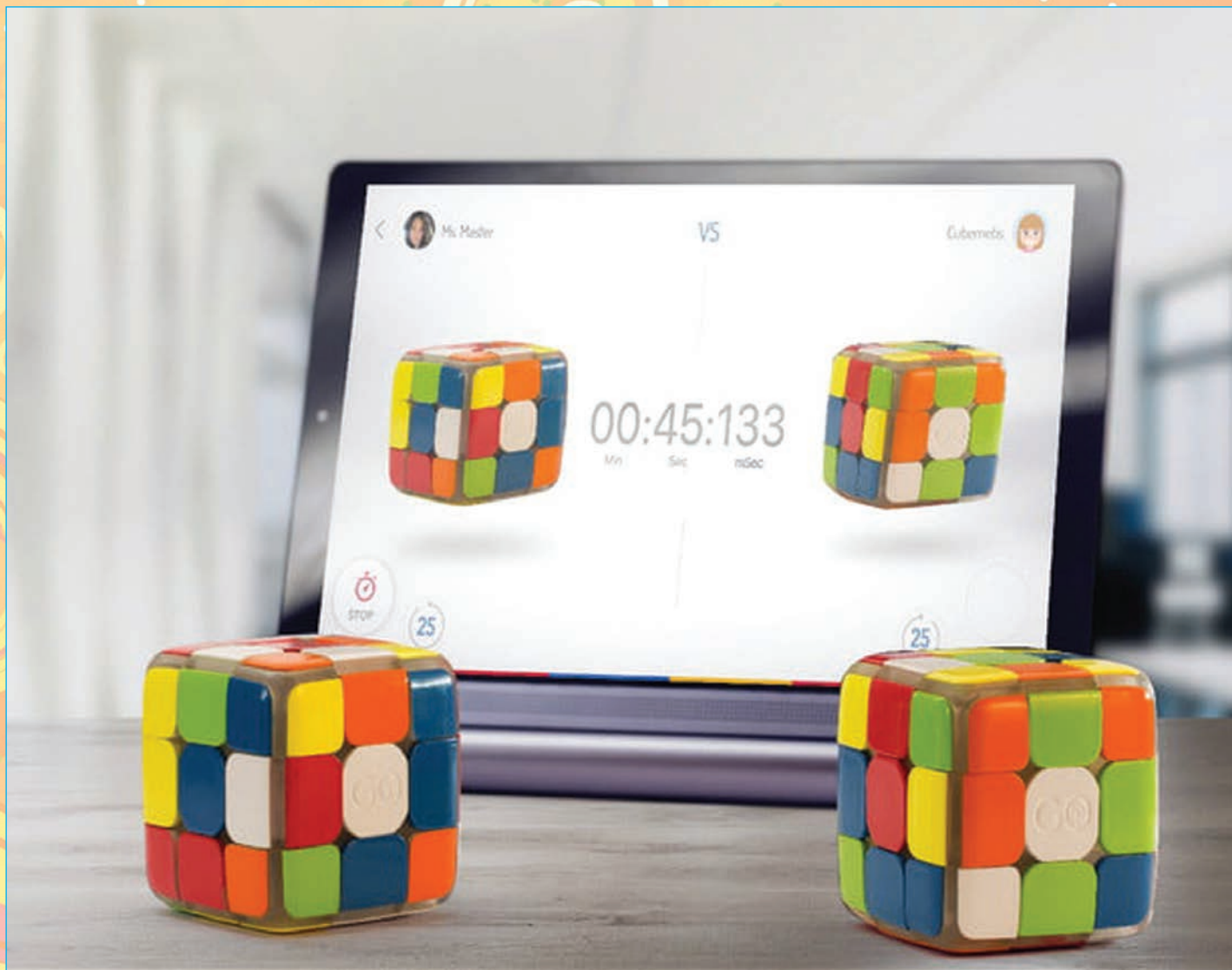

Nova kocka za novo doba

Čuvena Rubikova kocka, koja je proslavila Mađarsku i postala jedan od sinonima za ovu zemlju, prodana je od 1974. godine u priko 350 miliona primeraka. Međutim, njezina popularnost bi možda bila daleko veća, da nije teška za većinu ljudi koji su imali priliku sklopiti mozaik. Samo 6% posto ljudi je to uspilo dosad, što je bio povod Izraelskom inovatoru, **Udiju**

nimacija bila još zanimljivija kad bi bila dostupna onlajn. Rodila se ideja za Rubikovu kocku 21. vika. Napravio je aplikaciju za telefon na kojoj se može sklapati ova kocka, a postoji mogućnost i takmičenja s drugima koji takođe imaju ovu aplikaciju na svojem telefonu. Za sad još uvijek nema finalnog proizvoda, cio projekat je u fazi testiranja. Al mora se priznat da je od-

160 dolara. Dok će standardna verzija koštati oko 120. Postojeće i mogućnost testiranja i prijavljivanja greški, pa bi takva verzija aplikacije bila ispod 100 dolara, za one koji vole Rubikovu kocku a nisu pri novcima. Dal će pametni telefoni „progutati” i ovu zanimaciju, ostaje da se vidi. Nema spora da je praktičnije imati tako što god u tankom telefonu u džepu, da se to ni

Doru, koji je osnivač kompanije Go-Cube. On je 2016. godine u društvu svoji prijatelja pokušao „raskrinkati” Rubikovu kocku i složiti sve boje jednobrazno. U tim momentima došli su do zajedničkog zaključka da bi ta za-

mako dovoljno da se čovik može pošteno zabaviti i zamisliti nad zadatkom koji mu je dat. Očekuje se da će završena verzija biti dostupna na proliće, to jest u aprilu 2019. godine. Čine za naprednu verziju neće biti male, oko

ne primeti dok obavljamo druge stvari. Al redovnoj kocki ne treba ni baterija ni struja, samo išta da je ponese sa sobom di god pošli, a ona će vas dobro zabaviti, jel ovo je bio i osto hobi za inteligentne ljude. **T. K. M.**

Srbija

Somalija

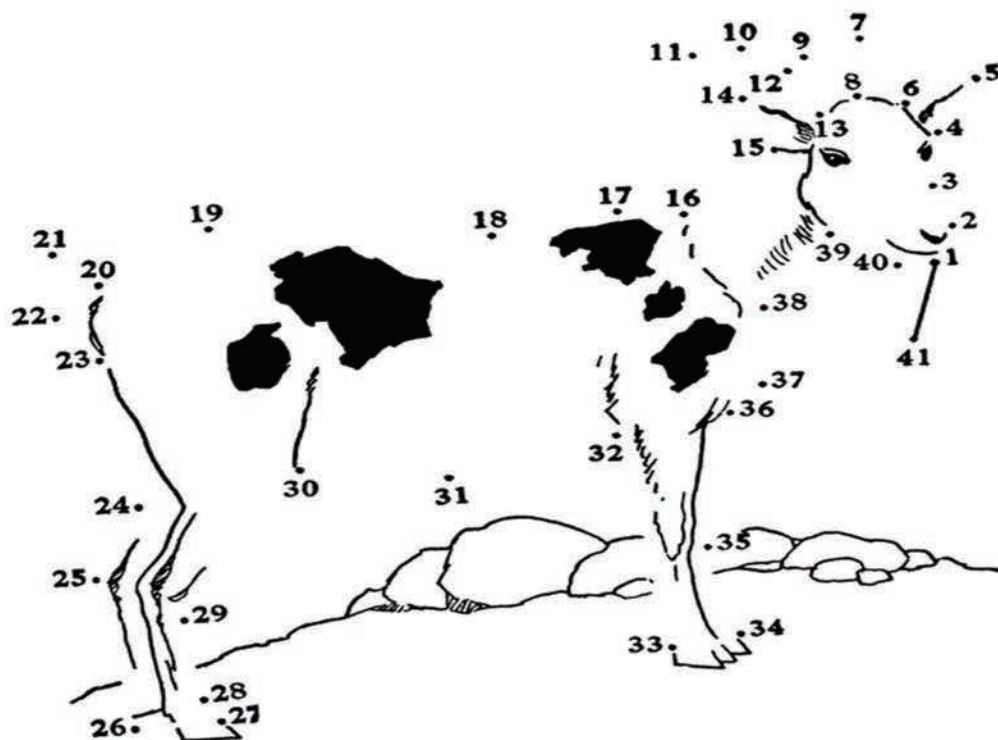

SAD

Kina

Ove četiri životinje su pomišale svoja staništa, pomози im da se vrate kući.

Spoji tačke po brojevima i dovrši crtež ovog teleta.

A

Pita Luka Josu:
– Koliko je sati?
Joso mu odgovara:
– U ponoć je bilo 12 sati manje
neg što je sad, plus 300 sekundi.
Koliko je sati?

B

U loncu od 10 litara ima
6 litara mlika.
Koliko litara mlika ćeš dobit
ako u njega dospeš još 5 litara
mlika?

C

Čamcom tribaš privest
priko rike kozu, vuka i kupus.
U čamac zbog težine možeš
metit samo po jedno od nji troje.
Kako ćeš ji privest na drugu stranu,
a da niko nikog ne poide?

D

Zamisli da se prid tobom nalazi
10 klikera koje prodaješ.
Jedan prodaš za 5 dinara,
tri za po 3 dinara,
a pet za po 2 dinara.
Za koliko ćeš dinara prodat
poslidnji kliker, ako ukupno
tribaš zaradit 30 dinara?

E

Marko ima tri sina,
a svaki od nji ima po jednu sestru.
Koliko ima ukupno dice u toj porodici?

F

Joso je čito knjigu.
Brat ga je pito: – Koliko još strana
imaš pročitati do kraja?
– Pročitao sam $\frac{1}{3}$ knjige,
a ostalo mi je da pročitam
20 strana više nego što sam pročitao.
Koliko strana ima knjiga?

G

Veco kaže Albi:
– Ako mi daš jedan dinar imaću
dva puta više nego ti.
Albe odgovara:
– Ako ti meni daš dinar imaćemo
isto dinara.
Koliko je svako imo novaca?

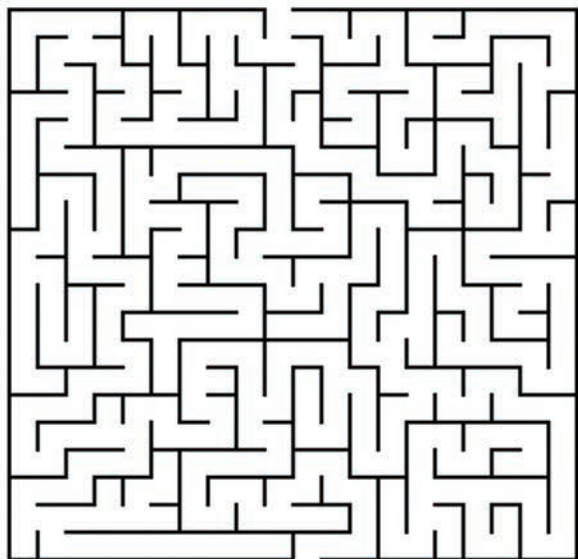
H

Pitali su oca koliko godina imaju
njegova dva sina.
Njegov odgovor je bio ovaki:
– Ako proizvodu njegovi godina
dodate zbir njevi godina
dobićete 14.
Koliko godina imaju njegovi sinovi?

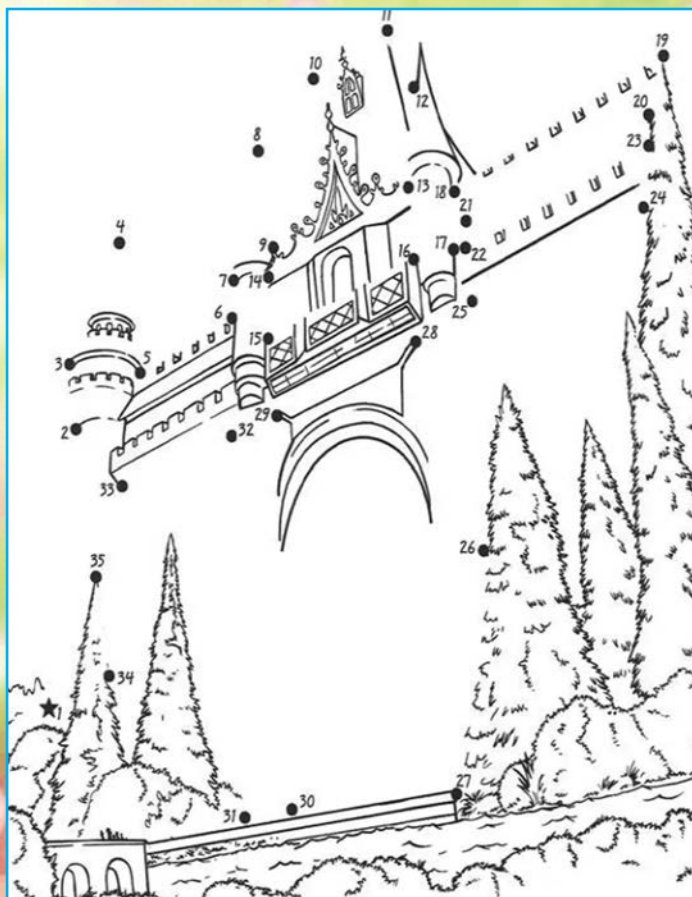
Rišenja na pitalice možeš nać na strani sa bojankom.

Pitalica A: 12 sati i 5 minuta;
Pitalica B: 10 litara;
Pitalica C: Privezeš kozu, vratiš se pa privezeš vuka, a kozu vratiš, onda privezeš kupus i na kraju ponovo privezeš kozu;
Pitalica D: 6 dinara;
Pitalica E: četvero dece;
Pitalica F: knjiga ima 60 strana;
Pitalica G: Veco je imo 7 dinara, a Albe 5 dinara;
Pitalica H: jedan imo četiri godine, a drugi dvi;

PRONADI PUT IZ LAVIRINTA!

SPOJI TAČKICE I ZAVRŠI SLIKU!

PRONADI RAZLIKE IZMED LIVE I DESNE SLIKE!

GUŠENJE

Očla stara majka kod lekara:

- Doktore, teško dišem noćom.
- Zanimljivo, sestro dajte instrument!
- Kako te sad sviranje spopalo, ja se tu gušim a ti bi sviro?

LOŠ DERAN

Ruži komšinka malog Josu:

- Budeš li nastavio bit taki rđav, ićeš u pako. A tamo neće bit mame ni tate.
- A šta triba radit da idem u igraonicu?

DIJETA

Divane dvi drugarice:

- Kako napriduje tvoja dijeta?
- Pa dosta dobro, prije koji dan je bilo tri godine kako se spremam početi s tim.

NEISPROBAN KER

Svratio Pere kod komšije:

- Uđi, vezan je ker!
- Razumim ja da je vezan, al mu je lanac zdravo dugačak.
- Pak, ako krene na tebe možem ga još vratit, imam račun.

UKUS

Divane dva drugara:

- Jel istina da ste išli na ekscuziju na more?
- Išlo se, al ja nisam bio.
- Zašto?
- Lekar mi kazo da izbegavam slano.

NEĆE KNJIGU

Pita mama Maru:

- Jal mare, šta si se manila knjige od jedared?
- Mani me mama, krenila sam učiti a iz knjige ispala dlaka.
- Baš mi se smučilo sve.

SIMPATIJA

Iđu dvi muške cipale putom pa ji susrije crna čizma:

Prva cipela kaže drugoj:

- Eno opet one tvoje crne visoke, digod ide sama.

Novo ILO

Došo čovik s posla kući pa pita ženu šta ima za ist:

- Nema ništa, odgovara mu ona.
- Kako ništa?
- Pa tako lipo, to sam kuvala na dva dana.

DOBRO STOJI

Pita Josu tata kako stoji u škuli:

- Josu, kako ide ta tvoja škula?
- Evo, svaki dan bolje.
- Ma jel moguće to?
- Jeste, svaki dan stojim u drugoj čoš.

Pripravio: Tihomir Kujundžić Matković

